

Yaratıcı Drama Eğitmenlerinin Sosyal Adalet Tutumlarının İncelenmesi*

Serkan Keleşoğlu¹

İhsan Metinnam²

Makale Bilgisi

DOI: 10.21612/yader.2018.014

Makale Geçmişi

Geliş tarihi 07.03.2018

Kabul 17.05.2018

Anahtar Sözcükler

Yaratıcı drama

Sosyal adalet

Yaratıcı drama eğitmeni

Öz

Sosyal adalet indekslerine göre Türkiye sosyal adalet eşitliğinde mesafe alması gereken bir ülke konumundadır. Sosyal adaletin sağlanması ise tüm yurttaşların farkındalığı ve katılımıyla gerçekleştirilebilir. Bu noktada eğitime önemli bir görev düşmektedir. Bireyleri merkeze alan, bireyin yaşamından yola çıkarak eleştirel düşünme becerisini geliştiren yöntem ve tekniklerin kullanılması gerekmektedir. Bir taraftan sosyal adaletin sağlanmasına diğer taraftan ise var olan eşitsizliklerin yeniden üretilmesine neden olabilecek yaratıcı drama bu amaca hizmet edebilecek yöntem ve tekniklerin başında gelmektedir. Bu noktada yaratıcı drama uygulamalarını gerçekleştirecek eğitmenin sosyal adalet tutumlarının belirlenmesi önem kazanmaktadır. Bu araştırmada yaratıcı drama eğitmenlerinin sosyal adalet tutumları ve tutumlarının çeşitli değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel tarama modelinde tasarlanan araştırmada 65 Yaratıcı drama liderinden Cırık (2015) tarafından uyarlanmış Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ile veri toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitmenlerinin sosyal adalet tutumları cinsiyete göre farklılaşmaktayken yaş, öğrenim düzeyi, mezuniyet alanı ve sosyal adaletsizliğe uğrama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Sosyal adaletin başta öğretmen eğitiminde olmak üzere farklı konularda da çalışılması ve sosyal adaletsizliklerle mücadelede eğitimin araç olarak kullanılması önerilmektedir.

Investigation of Social Justice Attitudes of Creative Drama Trainers

Article Info

DOI: 10.21612/yader.2018.014

Article History

Received 07.03.2018

Accepted 17.05.2018

Keywords

Creative drama

Social justice

Creative drama trainer

Abstract

According to the Social Justice index, Turkey is a country that needs to make progress in social justice equality. The provision of social justice can be achieved through the awareness and participation of all citizens. Education at this point has an important task. In this context, it is necessary to use the methods and techniques that are individual-centered, come from the individual's experiences, and develop the critical thinking skills. Creative drama that can lead to social justice on the one hand and the reproduction of the existing injustice on the other is at the forefront of the methods and techniques that can serve this purpose. Because creative drama trainer who plans, implements, and evaluates the process has an important role in the provision of social justice or in the reproduction of injustice. In this context, creative drama trainer should have an improved attitude on social justice. At this point, it is important to determine the social justice attitudes of creative drama trainers who implement creative drama practices. In this research, it was aimed to determine whether creative drama trainers differed in terms of social justice attitudes and various variables. In the study designed in the descriptive screening model, data were collected from sixty-five creative drama trainers by the "Social Justice Attitude Scale" adapted by Cırık (2015). The collected data were analyzed by SPSS package program. According to the results of the analysis, the social justice attitudes of creative drama trainers differ according to sex, but they do not differ significantly according to age, education level, graduation area and social injustice situation. It is suggested that the concept of social justice should be studied in different areas, especially in teacher training, and education in struggle with social injustices should be used as a tool

* Bu çalışma 20-23 Kasım 2018 tarihinde düzenlenen 28. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

1 Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, E-posta: skelesoglu1907@gmail.com.

2 Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-posta: ihsanmetinnam@gmail.com.

Giriş

Sosyal adalet, toplumsal yaşamı yalnızca ekonomik sistemin değişkenlerine, gereksinimlerine bağlı olarak düzenlemek yerine, insanların ortak iyiliğini, adaleti sağlayacak biçimde düzenlemek olarak tanımlanabilir. Bell (1997, s.3'ten aktaran; Sunal, 2011, s.285), kaynakların eşit dağıtıldığı ve bütün üyeleri bedensel, psikolojik ve sosyal açıdan güvende olan bir toplumun adil olduğunu belirtmiştir. Rawls ise ekonomik kurumların “toplumsal adalete” tabi kılınmasına ilişkin görüşler öne sürer. Adaletin sağlanması için yalnız “herkes için geçerli eşit temel özgürlükler” yeterli değildir, toplumsal ve ekonomik eşitsizliklerin “en az avantajlı olana en büyük yarar sağlayacak” biçimde düzeltilmesi gerekmektedir (Rawls, 2001, s.133'den aktaran; Koray, 2007). Buradan yola çıkarak toplumsal adaleti sağlamak için ekonomik haklar kadar temel hak ve özgürlüklerin de güvence altına alınmasının önemli olduğu ifade edilebilir. Çünkü bir toplumun adalet temelinde organize olabilmesi için ekonomik anlamda eşit bir dağıtımın yanında, o toplumda yaşayan insanların özgürlükler ve haklar açısından da eşitliğin, adaletin olduğunu hissetmesi gerekmektedir. Böyle bir toplum da ancak birbirinin sorunlarına duyarlı ve adalet duygusu gelişmiş yurttaşların yetiştirilmesiyle oluşturulabilir. Adalet duygusu gelişmiş yurttaşların yetiştirilmesi ise özellikle eğitim sürecinin adaleti inşa etmeye dönük bir bakış açısıyla sürdürülmesine bağlıdır.

Eğitim alanındaki adaletsizliklere yönelik çalışmalar genel olarak “Eğitimde Sosyal Adalet” başlığı altında ele alınmaktadır. “Sosyal adalet odaklı eğitim araştırmaları, eğitimi oluşturan bütün bileşenleri hedeflemekte, bu bileşenler yoluyla var olan güç ilişkilerine dönük farkındalık yaratma, bu güç ilişkilerine müdahale etme becerisi kazandırma ve sonunda bu güç ilişkilerini değiştirerek daha adil bir toplum yaratma amacıyla yürütölmektedir” (Metinnam, 2017). Bu tür çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için adaletsizliğin tarafı olan, çatışma yaşayan, mağduru olan insanların doğrudan bir araya getirilmesi gerekir. “Bu yüzden sosyal adalet çalışmalarının, toplumun farklı kesimlerini bir araya getiren, adaletle ilgili sorunların tartışıldığı ve bir araya gelen insanların aralarındaki etkileşime ilişkişel bakabildikleri ortamlarda gerçekleştirilmesinin daha etkili sonuçlar verdiği söylenebilir. Bu yüzden, sosyal adalet çalışmalarının insanların bir araya getirildiği etkileşimli çalışmalar olması gerekir. Çünkü eğitimde adalet düşüncesi, katılımcı bir tartışma ve karar verme sürecine odaklanma ile daha da ilgilidir” (Metinnam, 2017). Eğitimdeki güncel yaklaşımlar katılımcıları merkeze alan uygulamaların etkililiğini ön plana çıkartmaktadır. Özellikle yaratıcı drama gibi sosyal duyarlılık yaratmayı, demokratik tutum kazandırmayı, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerisini geliştirmeyi (Adıgüzel, 2018) hedefleyen yöntemlerin işe koşulması adalet kavramının çok boyutlu sorgulanabileceği ve günlük yaşamla ilişkişinin kurulabileceği eğitim ortamlarının oluşmasını sağlayacaktır. Yaratıcı dramının insanın sosyal adalet algısının geliştirilmesinde etkili bir yaklaşım olarak görülmesinin bir diğer nedeni, sosyal adalete ilişkin kavramları ve sosyal adalet kültürünü daha derinlemesine anlaşılması için canlandırma, diyalog ve keşfetme yoluyla sunmasıdır (Teoh, 2012, s.6'dan akt; Metinnam 2017). Bu süreçlerde, sosyal adaletle ilgili konular uygulama süreçlerine dâhil edilerek tartışılabilir. Ancak, sosyal adaletin tartışıldığı temas alanlarının oluşturulmasında yöntemin etkililiği kadar eğitmenin yöntemi kullanırken takındığı tutum ve ele alınan konuya ilişkin birikimi de önem taşımaktadır (Metinnam, 2017). Yaratıcı drama eğitmeni drama sürecinin temellerinden ve önemli öğelerinden biridir (Adıgüzel, 2018).

Yaratıcı drama, katılımcı merkezli bir disiplin ve öğretim yöntemi olsa da eğitmenin süreç üzerindeki etkisi yadsınamaz. Yaratıcı drama eğitmeninin uyması gereken kurallar arasında

“katılımcıların kişiliklerine dönük eleştirilerde bulunmama, katılımcılara önyargısız, hoşgörülü ve eşit mesafede olma, demokratik davranma, onları yargılamama” (Adıgüzel, 2018) gibi eğitimcinin adaleti sağlayıcı yönüne dönük vurgular bulunmaktadır. Katılımcının özgür bir biçimde hareket edebilmesi ve yaratıcı ifade biçimlerini ortaya koyabilmesi için kendini güvende hissetmesi gerekir. Katılımcının kendini güvende hissetmesi ise eğitimcinin atölye süreçlerindeki tutumlarıyla doğrudan ilgilidir. Eğer eğitimci, bütün katılımcılara eşit mesafede ve adaletli bir tutuma sahipse katılımcılar kendilerini daha rahat ve güvende hissedebilirler. Bu bağlamda, özellikle eğitimcinin sosyal adalete ilişkin güçlü bir tutuma sahip olması gerektiği söylenebilir. Çünkü yaratıcı drama süreçleri boyunca eğitimci alanla ilgili yönlendirici rolünün yanında aynı zamanda grup içerisinde adalet dağıtan kişi rolünü de üstlenir.

30 Mart 2011 tarihinde Çağdaş Drama Derneği ve BAG Spiel Und Theater e.V. (Almanya Federal Oyun ve Tiyatro Üst Birliği) ortak çalışması³ olan “Yaratıcı Drama Eğitimcileri ve Tiyatro Pedagoglarının Davranış ve Tutumuna İlişkin Etik Bildirge (Sözleşme)” ilan edilmiştir. Bu bildirge (sözleşme), yaratıcı drama alanında çalışan eğitimcilerin mesleki bağlamda uyması gereken etik kuralları düzenleyen bir metindir. Bildirgenin (sözleşmenin) kamuoyu ile paylaşıldığı tarihten sonra Çağdaş Drama Derneği bünyesindeki eğitimcilerin hepsi sözü edilen etik bildirgeyi imzalayarak bildirgedeki etik kurallara sadık kalacaklarını taahhüt etmişlerdir. Bu sözleşmede, yaratıcı drama eğitimcinin adaleti sağlayıcı konumu özellikle vurgulanmıştır. Buna karşın, alan yazında yaratıcı drama eğitimcilerinin sosyal adalet tutumlarını incelemeye dönük bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada yaratıcı drama eğitimcilerinin sosyal adalet tutumlarının belirlenmesi ve tutumlarının farklı değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada;

Yaratıcı drama eğitimcilerinin sosyal adalet tutumları;

- a. Cinsiyete,
- b. Yaşa,
- c. Mezuniyet alanına,
- d. Öğrenim düzeyine ve
- e. Sosyal adaletsizliğe uğrama durumuna, göre farklılaşmakta mıdır? sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, yaratıcı drama liderlerinin var olan sosyal adalet tutumlarının belirlenmesini amaçladığı için betimsel bir araştırmadır ve ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Tarama modelleri, geçmişte ya da güncel olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004, s.77).

4 Bildiride emeği geçen uzmanlar; Ömer Adıgüzel (TR), Romi Domkowsky (GER), Ute Handweg (GER), Klaus Hoffmann (GER), Gerd Koch (GER), Sinah Marx (GER), İnci San (TR).

Çalışma Grubu

Araştırmının çalışma grubunu Çağdaş Drama Derneği Liderlik/Eğitmenlik Programını tamamlamış ve yaratıcı drama eğitmeni olarak çalışmakta olan bireyler oluşturmaktadır. Ölçme araçlarının uygulandığı katılımcılar, “yaratıcı drama eğitmeni olmak” durumu dikkate alınarak amaçlı örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Bu örnekleme tekniğinde, araştırmanın amaçları doğrultusunda bir evrenin temsilci bir örneği yerine, amaçlı olarak grup belirlenmiştir. Başka bir ifade ile amaçlı örnekleme, evrenin soruna en uygun bir kesimini gözlem konusu yapmak demektir (Sencer, 1989, s.386). Amaçlı örnekleme araştırmacı, evrenle ilgili daha önceki kuramsal bilgilere, kendi bilgilerine ve araştırmanın özel amacına dayanarak bir örneklem belirlemektedir (Fraenkel ve Wallen, 1993, s. 87). Bu çalışmada, araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme çeşitlerinden, maksimum çeşitlilik yöntemi benimsenmiş ve bu bağlamda evrenin temsili göz önünde bulundurularak, bireylerin seçilmesinde “yaratıcı drama eğitmeni olmak” dikkate alınarak katılımcılar seçilmiş ve ölçme araçları bu bireylere uygulanmıştır. Bu örnekleme yönteminin evren değerleri hakkında önemli ipuçları vereceği düşünülmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s.79).

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 65 katılımcıya uygulanmıştır. Veri analizleri öncesi, katılımcıların veri toplama araçlarına verdikleri yanıtlar gözden geçirilmiştir. Bu inceleme sonucunda, ölçek maddelerini boş bırakan katılımcıya rastlanmamıştır. Araştırmaya katılan bireylerin çeşitli değişkenlere göre dağılımı Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubu

Değişken	Düzye	n	%
Cinsiyet	Kadın	44	67,7
	Erkek	21	32,3
Yaş	20-29	17	26,2
	30-39	31	47,7
	40+	17	26,2
Öğrenim Düzeyi	Lisans	23	35,4
	Lisansüstü	42	64,6
Mezuniyet Alanı	Eğitim Fakültesi	49	75,4
	Diğer	16	24,6
Adaletsizliğe Uğrama Durumu	Evet	52	80
	Hayır	13	20

Araştırmaya katılan yaratıcı drama eğitmenlerinin %67,7’si kadın iken %32,3’ü erkektir. Yaratıcı drama eğitmenlik programını bitiren kişilerin çoğu kadın olduğu için çalışma grubunda bu oranın normal olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılan eğitmenlerin %17’si 20-29 yaş arasında iken %31’i 30-39 yaş arasında diğer %17’si ise 40 yaş üzerindedir. Katılımcıların %35’i lisans eğitimi mezunu iken %64,6’sı yüksek lisans mezunudur. Yaratıcı drama, Ankara ve Anadolu Üniversitelerinde yüksek lisans programı olarak yürütülmektedir. Katılımcıların bu lisansüstü eğitimi tamamlamış bireyler olma olasılığını bulunmaktadır. Bu durum katılımcıların eğitim alanından mezun olmaları ile paralellik göstermektedir. Katılımcıların %80’i sosyal adaletsizliğe uğradıklarını düşünürken %20’si herhangi bir sosyal adaletsizlik durumuyla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, Torres-Harding (2012) tarafından geliştirilen ve Cırık (2015) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Sosyal Adalet Ölçeği (Social Justice Scale) ile toplanmıştır. İlgili tutum ölçeği iki bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümünde yaratıcı drama liderlerine ait cinsiyet, öğrenim düzeyi, mezuniyet alanı, kıdem ve sosyal adaletsizliğe uğrama durumlarına ilişkin veriler istenmiştir. Ölçeğin ikinci bölümünde sosyal adalet tutumlarını ölçen 24 madde dört boyut altında toplanmaktadır. Bu 24 madde toplam varyansın %73,529'unu açıklamaktadır. Her bir madde 1'den 7'ye kadar puanlanabilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 120, en düşük puan ise 24'dür. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçeğin dört faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Güvenirlik çalışmasında hesaplanan iç tutarlık değeri (.85) ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir.

Araştırma kapsamında ölçeğin geçerlik ve güvenirlilik çalışması yapılmıştır. KMO ve Barlett testi sonuçları (KMO=0.85; $\chi^2=1434,039$; $p=0.00$) veri grubunun faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Veriler üzerinde Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin 4 faktörlü bir yapıda olduğu ve açıkladığı toplam varyansın 73.72 olduğu bulunmuştur. Ölçeğin analiz sonucunda elde edilen 4 faktörlü yapısına ilişkin sonuçlar Tablo 2'de sunulmaktadır.

Tablo 2. Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Faktörler			
	İnanç	Diğer Bireylerle İşbirliği	Başkalarını Etkileme	Bireysel Destek Verme
1	,646			
2	,854			
3	,526			
4	,911			
5				,804
6	,765			
7	,826			
8	,906			
9				,784
10	,906			
11	,877			
12			,803	
13				,718
14			,845	
15			,633	
16			,795	
17		,860		
18		,896		
19		,905		
20		,856		
21				,782
22	,734			
23	,670			
24	,849			

Sosyal Adalet Tutum Ölçeği; İnanç, Diğer Bireylerle İşbirliği, Başkalarını Etkileme ve Bireysel Destek olmak üzere toplam 4 faktörden ve 24 maddeden oluşmaktadır. Madde yük değerleri .67 ile .91 arasında değişmektedir.

Verilerin Toplanması

Çağdaş Drama Derneği'nin merkezi Ankara'da bulunmaktadır. Derneğin eğitimlik programını tamamlamış kişiler Türkiye'nin dört bir yanında görev yapmaktadırlar. Yaratıcı drama eğitimliği MEB'e bağlı bir okulda usta öğretici statüsünde olabileceği gibi çeşitli özel kurslarda da yapılmaktadır. Bu nedenle yaratıcı drama eğitimlerine ulaşmak ve eğitimlerinden veri toplamak için kartopu modeli kullanılmıştır. Dernek eğitimlerinden bazılarını ulaşılarak ölçme aracını tanıdıkları eğitimlerle paylaşımları istenmiştir. Veri toplama süreci çevrim içi veri toplama araçları kullanılarak Ağustos – Ekim 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ile toplanan veriler SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Yaratıcı drama eğitimlerinin demografik özelliklerinin analizinde frekans ve yüzde dağılımı kullanılmıştır. Sosyal adalet tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem t testi ve ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Verilerin analizinde güven aralığı %95 olarak alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ve bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

Cinsiyet Değişkeni Açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama eğitimlerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet değişkeni açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların SATÖ Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	X	S	t	Sd	p
Kadın	44	6,29	,38430	3,423	63	,001
Erkek	21	5,74	,93466			

Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitimlerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir [$t(63) = 3,423, p < .001$]. Kadın eğitimlerinin ölçekten aldıkları ortalama puan ($X=6,29$) erkek eğitimlerinin aldıkları ortalama puandan ($X=5,74$) daha yüksektir. Bu bulgu, kadın eğitimlerinin sosyal adalet tutumlarının erkek eğitimlerinden anlamlı derecede daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Yaş Değişkeni Açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama eğitimlerinin yaş değişkeni açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği puanların anlamlı derecede değişip değişmediğini belirlemek için yapılan ANOVA testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcıların SATÖ Puanlarının Yaşa Göre ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	,989	2	,495	1,125	,331	
Gruplar içi	27,263	62	,440			
Toplam	28,252					

Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitimcilerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ortalama puanları yaşa göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$F(2-62) = 1,125, p>.001$]. 20-29 yaş arası eğitimcilerin ölçekten aldıkları ortalama puan ($X=5,914$); 30-39 yaş arası eğitimcilerin ortalama puanları ($X=6,21$) ve 40 yaş üstü eğitimcilerin ortalama puanları ($X=6,15$)'dir. Ortalamalar arasındaki sayısal farklar anlamlı değildir. Yaş değişkenine göre eğitimcilerin ortalama puanları Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Yaratıcı Drama Eğitimcilerinin SATÖ Ortalama Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Ortalama Puanları ve Standart Sapmaları

Yaş	N	X	Ss	Minimum	Maksimum
20-29 Yaş	17	5,91	1,07	1,96	6,71
30-39 Yaş	31	6,20	,437	4,92	7
40 ve üzeri	17	6,15	,439	5,58	7
Toplam	65	6,11	,664	1,96	7

Öğrenim Düzeyi Değişkeni Açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama eğitimcilerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların öğrenim düzeyi değişkeni açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların SATÖ Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t-Testi Sonuçları

Düzye	N	X	S	t	Sd	p
Lisans	23	6,06	,997	,487	63	,628
Lisansüstü	42	6,14	,391			

Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitimcilerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ortalama puanları öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$t(63) = ,487, p<.001$]. Lisans mezunu eğitimcilerin ölçekten aldıkları ortalama puan ($X=6,06$) iken lisansüstü eğitim almış eğitimcilerin aldıkları ortalama puanları ($X=6,14$)'dür.

Mezuniyet Alanı Değişkeni Açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama eğitimcilerinin bir bölümü Eğitim Fakültesi mezunu iken diğer bir bölümü farklı lisans ve lisansüstü eğitimleri tamamlamışlardır. Eğitimcilerin Sosyal Adalet Tutum Ölçeğinden aldıkları puanların eğitim fakültesi mezunu olup olmama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ilişkisiz örneklem t testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcıların SATÖ Puanlarının Öğrenim Alanlarına Göre t-Testi Sonuçları

Alan	N	X	S	t	Sd	p
Eğitim Fakültesi	49	6,087	,701	,642	63	,523
Diğer	16	6,21	,542			

Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama öğretmenlerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ortalama puanları öğrenim alanlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$t(63) = ,642, p < .001$]. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin ortalama puanları ($X=6,087$) iken eğitim fakültesi mezunu olmayanların ortalama puanları ($X=6,21$)'dir. Bu bulguya göre Eğitim Fakültesi mezunu olup olmamak yaratıcı drama öğretmenlerinin sosyal adalet tutumlarını etkilememektedir.

Sosyal Adaletsizliğe Uğrama Durumu Açısından Sosyal Adalet Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Bulgular

Yaratıcı drama öğretmenlerinin büyük bir bölümü yaşantıları boyunca en az bir kere sosyal adaletsizlik durumu ile karşılaştığını ifade etmişlerdir. Bu açıdan sosyal adaletsizliğe uğrayan ve uğramayan öğretmenlerin Sosyal Adalet Tutumlarının farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ilişkisiz örneklem t testi yapılmıştır. Test sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcıların SATÖ Puanlarının Sosyal Adaletsizliğe Uğrama Durumuna Göre t-Testi Sonuçları

Alan	N	X	S	t	Sd	p
Uğradım	52	6,13	,412	,244	63	,811
Uğramadım	13	6,04	1,27			

Analiz sonuçlarına göre yaratıcı drama öğretmenlerinin Sosyal Adalet Tutum Ölçeği ortalama puanları öğrenim alanlarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir [$t(63) = ,244, p > .001$]. Sosyal adaletsizliğe uğradığını düşünen öğretmenlerin ortalaması ($X=6,13$) iken uğramadığını düşünen öğretmenlerin ortalaması ($X=6,04$)'dür. Öğretmenlerin ortalamaları karşılaştırıldığında yüksek bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenler yaşantılarında sosyal adaletsizliğe uğramış olsalar da olmasalar da öğretmenlerin sosyal adaletle ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğu düşünülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sosyal adalet Türkiye'de çok fazla tanınmayan ve üzerine çok fazla akademik çalışma yapılmamış bir alandır. Başta Amerika Birleşik Devletleri gibi yoğun göçmen nüfusa sahip Avrupa ülkelerinde yapılan eğitimde sosyal adalet çalışmalarında, ülkeyi oluşturan farklı kimliklere, sınıfsal konumlara sahip bileşenler arasında adaleti sağlamanın gerekliliğine yönelik yoğun bir vurguyla karşılaşılmaktadır. Türkiye'de adaletle ilgili yapılan çalışmaların yoğunlukla örgütsel adalet ve iş tatmini ilişkisi ekseninde ele alındığı (Yürür, 2008; Özer ve Urtekin, 2007), yoğunlukla eğitim dışı alanlarda gerçekleştirildiği görülmektedir. Eğitim alanında gerçekleştirilen çalışmaların da adaleti genellikle örgütsel adalet bağlamında ele aldığı ifade edilebilir. Bu çalışmalar içerisinde örgütsel adalet iş doyumunu (Töremen ve Tan, 2010), örgütsel güven ve vatandaşlık davranışları (Polat ve Celep, 2008), doğrudan öğretmenlerin örgütsel adalet algıları (Yılmaz, 2010) ve öğretmenlerin

örgütsel adalet algıları ve örgütsel sessizlik düzeyleri arasındaki ilişki bağlamında ele alanlar bulunmaktadır. Bu çalışmada, örgütsel adalet yerine bir demokratik kitle örgütü olan Gençlik Kulübü ve Çağdaş Drama Derneği eğitimcilerinin doğrudan sosyal adalet tutumları belirlenmeye çalışılmıştır. Demokratik bir toplum inşasını amaçlayan ve bu amaçla eğitimi etkili bir biçimde kullanan yaratıcı drama, toplumdaki tüm adaletsizliklerin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak yaratıcı drama eğitimi alan ve veren kişilerin sosyal adalet tutumlarının yüksek olması beklenmektedir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre yaratıcı drama eğitimcilerinin sosyal adalet tutumları yüksektir. Bu tutumlar yaşa, öğretim düzeyine, mezun olunan alana, sosyal adaletsizliğe uğrama durumlarına göre anlamlı bir biçimde değişmemektedir. Buna karşın cinsiyet değişkeni açısından yaratıcı drama eğitimcilerinin ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Kadın eğitimcilerin ortalama puanları erkek eğitime göre anlamlı derecede yüksektir. Bu sonucun; kadının Türkiye toplumunda erkeğe göre daha fazla adaletsizlikle karşı karşıya kalmasından kaynaklanabileceği düşünülebilir. Eğitim alanında kadınların adalet tutumlarını doğrudan ele alan çalışmalar bulunmasa da “cam tavan sendromu”ndan yola çıkılarak iş dünyasındaki kadınların adalet algıları üzerine yapılmış çalışmalar kadınların iş yerlerinde karşılaştıkları engellerden dolayı daha fazla adaletsizliğe uğradıklarını ortaya koymaktadır (Özyer ve Azizoğlu, 2014; Örcü ve Kılıç ve Kılıç, 2007; Mizrahi ve Aracı, 2010). Her ne kadar arada anlamlı bir fark oluşsa bile her iki grubun da ortalamaların yüksek olduğuna da dikkat edilmelidir.

Sürdürülebilir Yönetim Göstergeleri (Sustainable Governance Indicators, 2018) verilerine göre Türkiye sosyal adalet konusunda iyi bir karneye sahip değildir. Yurttaşlar arasında sosyal adaletin sağlanmasına yönelik olarak başta eğitim olmak üzere farklı alanlarda çalışmaların yapılması gerekmektedir. Özellikle öğretmen eğitiminde sosyal adalet çalışmalarının yapılması ve belirlenebilecek sorunların çözümüne yönelik politikaların geliştirilmesi, bu politikaların da toplumun her kesiminin katılımıyla yaşama geçirilmesi önerilmektedir. Böylece toplumda oluşabilecek sosyal adaletsizliklerin önü kapatılabilir ve yurttaşlar arasındaki refah düzeyi yükseltilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, Ö. (2018). *Eğitimde yaratıcı drama*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cırık, İ. (2015). Psychometric characteristics of the social justice scale's turkish form and a structural equation modeling. *Eurasian Journal of Educational Research* 61, 23-44.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (1993). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill Education.
- Karasar, N. (2004). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Koray, M. (2007). Sosyal politikanın anlamını ve işlevini tartışmak. *Çalışma ve Toplum*, 4, 19-55.
- Metinnam, İ. (2017). *Yaratıcı dramayla kültürel temas alanları oluşturmak: Sanat eğitiminde katılımcı bir eylem araştırması örneği* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Mızrahi, R ve Aracı, H. (2010). Kadın Yöneticiler ve Cam Tavan Sendromu Üzerine Bir Araştırma, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 150-155.
- Örücü, E. ve Kılıç, R. Ve Kılıç, T. (2007). Cam Tavan Sendromu ve kadınların üst düzey yönetici pozisyonuna yükselmelerindeki engeller: Balıkesir ili örneği, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(2), 117-135.
- Özer, P.S. ve Urtekin, G. E. (2007). Örgütsel adalet algısı boyutları ve iş doyumunu ilişkisi üzerine bir araştırma, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28, 107-125.
- Özyer, K. ve Azizoğlu, Ö. (2014). İş hayatında kadınların önündeki cam tavan engelleri ile algılanan örgütsel adalet arasındaki ilişki, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(10), 95-106.
- Polat, S. ve Celep, C. (2008). Ortaöğretim öğretmenlerinin örgütsel adalet, örgütsel güven, örgütsel vatandaşlık davranışlarına ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54, 307-331.
- Ryan, A. (2015). *John Rawls*. Q. Skinner (Ed.). *Çağdaş temel kuramlar içinde* İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sunal, O. (2011). Sosyal politika: Sosyal adalet açısından kuramsal bir değerlendirme, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 66(3), 283-305.
- Sustainable Governance Indicators (2018). http://www.sgi-network.org/2017/Policy_Performance adresinden 1.3.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Töremen, F. ve Çan, T. (2010). Eğitim örgütlerinde adalet: Kavramsal bir çözümleme, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 58-70.
- Yılmaz, K. (2010). Devlet ortaöğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin örgütsel adalet algıları, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(1), 579-616.
- Yürür, S. (2008). Örgütsel adalet ile iş tatmini ve çalışanların bireysel özellikleri arasındaki ilişkilerin analizine yönelik bir araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 295-312